

หน้าบันที่ 1 (ทิศตะวันออก) ปีนลายคชสีห์สองตัวหันหน้าเข้าหากันตรงกลางมีตัวไป
ข้อฟ้าบันเป็นรูปเศียรกวดาและเศียรครุฑ หน้าบันด้านนี้กรุพื้น อับฟ้าแสง
เป็นปูนปั้นซ่อมจากของเดิม

หน้าบันระเบียงคค วัดมหาธาตุวรวิหาร เพชรบุรี

วัดมหาธาตุวรวิหารเป็นวัดสำคัญของเมืองเพชรบุรี ภายในวัดเป็นแหล่งรวบรวมปูชนียวัตถุชั้นเยี่ยม ซึ่งครุฑางหลายยุคหลายสมัยได้ฝากฝีมือไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ชม เช่น ปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถ ภาพจับพระรามรบกับกุเปรันและลายเทราฝีมือนายคงล้า ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารหลวง ภาพนารายณ์ทรงสุบรรณฝีมือปูนปั้น

ลายชุมประตุน้าต่างรอบพระวิหารหลวง ปูนปั้นโดยหลวงกลมาภรณ์ ซึ่งท่านทั้งสามนี้มีอายุอยู่ราวสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ลายปูนปั้นบนพระปราสาทฝีมือครุฑินอินฟ้าแสง พระอาจารย์กวน และสามเนรเข้ม ซึ่งปั้นขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 นอกจากนี้แล้วยังมีผลงานปูนปั้นของช่างที่ไม่ปรากฏนามและช่างในยุคปัจจุบันอีกเป็นจำนวนมาก เช่น

ช่างทองร่วง เอมโษษฐ ช่างสำราย เอมโษษฐ ช่างเฉลิม พึ่งแดง ช่างมนู เนตรสุวรรณ ฯลฯ

ในบรรดางานปูนปั้นเหล่านี้มีอยู่ชุดหนึ่งที่เป็นงานทรงคุณค่าแต่ไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงคืองานปูนปั้นหน้าบันชุมประตุนและหน้ามุขมุมพระวิหารคดรอบพระปราสาท ห้ายอด โดยอยู่ทางด้านทิศตะวันออก 4 หน้าบัน ทิศใต้ 3 หน้าบัน ทิศตะวันตก 3 หน้าบัน และทิศเหนือ 3 หน้าบัน รวมทั้งสิ้น 13 หน้าบัน ผู้ที่มาเที่ยวชมวัดส่วนใหญ่ มักจะชมงานปูนปั้นที่พระวิหารหลวงและพระอุโบสถ งานปูนปั้นหน้าบัน 13 หน้าบันชุดนี้เป็นส่วนที่อยู่ด้านหลังมีผู้ไปชมน้อยกว่า จึงทำให้ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาลวดลายและฝีมือที่ปรากฏพบว่างานปูนปั้นชุดนี้ร่วมสมัยกับงานปูนปั้นที่พระอุโบสถและพระวิหารหลวง ซึ่งเชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัย รัชกาลที่ 3 จึงเป็นไปได้ว่างานชุดนี้ได้รับการสร้างขึ้นในสมัยเดียวกัน เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีการบูรณะวัดมหาธาตุฯ ครั้งใหญ่ ดังจะเห็นได้จากภาพเขียนเรื่องชมพูบดีสูตรที่ผนังด้านหลังพระประธานในพระวิหารหลวงก็สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่นกัน นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ 3 ยังมีข้อมูลระบุว่า พระศรีสุธรรมมุนีวัดมหาธาตุเพชรบุรีขอพระราชทานเลกสมกำลัง ซึ่งหมายถึงสิ่งนี้เป็นเครื่องยืนยันว่าในสมัยรัชกาลที่ 3 วัดมหาธาตุฯ เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่ง มีพระราชาคณะและมีเลกวัด ซึ่งก็เป็นยุคสมัยที่มีการบูรณะวัดครั้งใหญ่ หมายถึงสิ่งดังกล่าวมีความว่า

¹ เจตติง พึ่งแดง, ปักธง: สถาปัตยกรรมปูนปั้นวัดมหาธาตุ (หนังสือสโมสรวัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ครบ 500 ปี), เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์, 2552.

² จำลอง บัวสุวรรณ, กรุพื้น อับฟ้าแสงกับการบูรณะพระปราสาทเมื่อปี 2471 (หนังสือดาบรอยสุนทรภู่ไปดูพระปราสาทไม้มีงา), เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์, 2551.

³ กวีโรจน์ กล้าคงจัดตั้ง, ไปดูพระปราสาทไม้มีงา (หนังสือดาบรอยสุนทรภู่ไปดูพระปราสาทไม้มีงา), เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์, 2551.

หน้าบันที่ 2 (ทิศตะวันออก) บันรูปนารายณ์ทรงครุฑยุคนาค และครุฑเหยียบบนหน้ากาลอีกชั้นหนึ่ง พื้นหลังบันเป็นลายก้านขด และช่องหางโต

"อนึ่งเพลาป้าย 4 โมง นายมี ตำรวจวังมาสั่งว่า ด้วยพระยาธิเบศร์บดีจางวางมหาดเล็กรับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า พระศรีธรรมมุณี วัดมหาธาตุ ถวายพระพรขอเลิกสมกำลัง ประจำหัวเมืองเพชรบุรี 5 คน นายสิน บ้านใหม่ อยู่ในพระยาเพชรบุรี 1 นายอิน นายชู บ้านดอนแจ่งอยู่ในหลวงปลัด 2 นายที่บ้านดอนแจ่ง อยู่ในหลวงยกกระบัตร์ 1 นายนาถ บ้านช่องสะแกเป็นเลกกองนอกอยู่ในหลวงอาษา 1 เป็น 5 คนด้วยกัน แต่นายมา ลูกนายสินบ้านใหม่นั้น หลวงปลัดผู้เป็นที่พระยาเพชรบุรี มีศรัทธาถวายตามพ่อหมูปิดด้วยนั้น เป็น 6 คนนั้นโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลขมีชื่อ 6 คน ตามพระศรีธรรมมุณีถวายพระพรขอนั้นเกิด ให้กรมวังหมายบอก มหาดไทย กลาโหม กรมพระสัสดี ให้หักบัญชีเลิก 6 คน ถวายพระศรีธรรมมุณีไป

อย่าให้ขาดได้ตามรับสั่ง

นาย...ไป สัสดีซ้ายประแดงอินปัญญา สัสดีขวาประแดงธรรมา รับ

รุ่งขึ้น ณ วันเสาร์ ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 10 กลาโหมเวร นายวิสุทหมณเฑียร ขาววังนายเวรพิมาน เข้ารับรวมกัน

คัดจากหมายรับสั่งรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1205 เลขที่ 6 "

ในคอลัมน์เก็บเล็กประสมน้อยฉบับนี้ขอนำชมภาพของหน้าบันทั้ง 13 หน้าบัน พร้อมคำอธิบายประกอบ โดยเรียงลำดับจากหน้าบันมุมประตูด้านขวาของพระวิหารหลวง (ทิศตะวันออก) แล้วเวียนเป็นทักษิณาวรรต ไปทางทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ มาจบลงที่มุมประตูด้านซ้ายของพระวิหารหลวง (ทิศตะวันออก) เป็นลำดับสุดท้าย

⁴ กบ:กรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย และจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ประชุมหมายรับสั่งภาค 4 ตอนที่ 2 ฉบับกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ. 1203-1205 . กรุงเทพฯ : พิมพ์วัง จำกัด. 2537.

หน้าบันที่ 3 (ทิศใต้) ปั้นลายหน้าชบคาบลายก้านชด

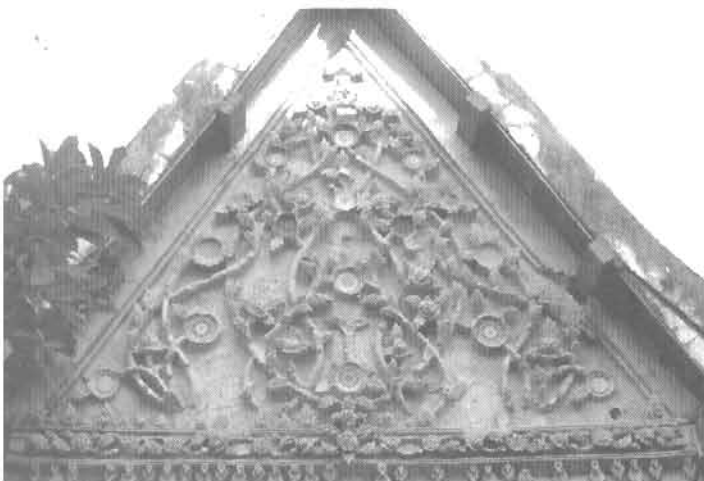
หน้าบันที่ 4 (ทิศใต้) ปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑยุดนาค มีกนกออกซ่อเป็นพญานาค

หน้าบันที่ 5 (ทิศใต้) ปั้นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ พื้นหลังเป็นลายก้านแย่ง

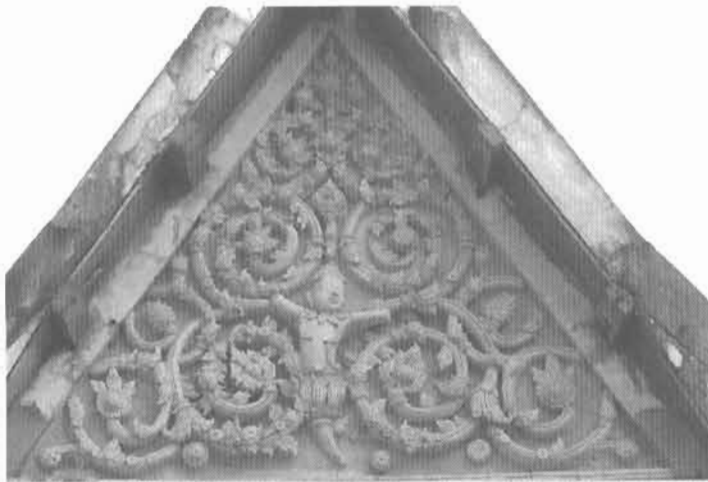
หน้าบันที่ 6 (ทิศตะวันตก) ปั้นลายก้านชด และมีนทสองตัว เกาะบนลาย

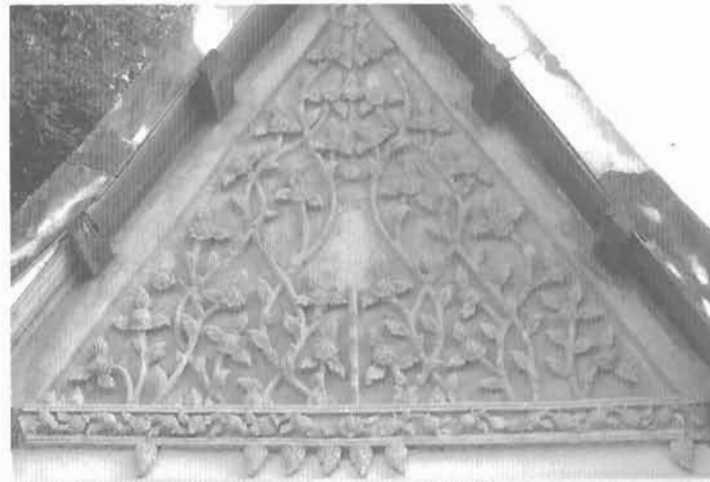
หน้าบันที่ 7 (ทิศตะวันตก) ปั้นลายเครือเถา ส่วนที่เป็น ดอกติดเครื่องถ้วยจีน เครื่องถ้วยเหล่านี้ เป็นของที่นิยมกันในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ จึงอาจประมาณอายุหน้าบันจากเครื่อง ถ้วยได้อีกทางหนึ่ง

หน้าบันที่ 8 (ทิศตะวันตก) ปั้นลายหน้าชบคาบลายก้านชด หน้าบันด้านนี้มีร่องรอยชำรุดตรงกลาง เป็นไปได้ว่าครั้งหนึ่งอาจเคยปั้นตัวกับลาย ซึ่งบัดนี้ได้หลุดหายไปเสียแล้ว

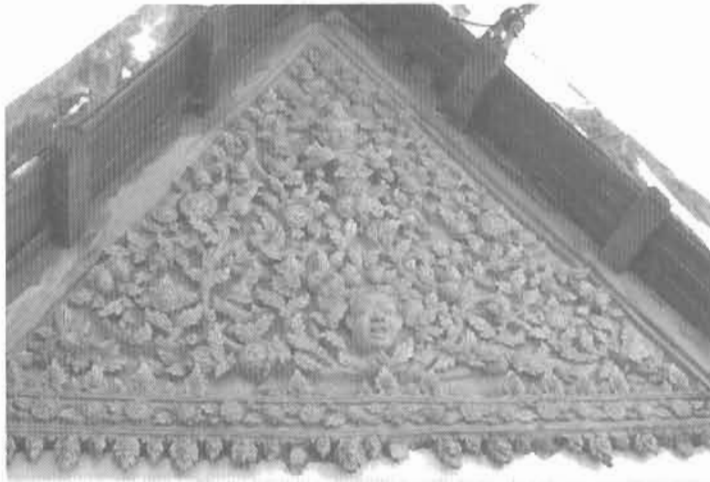
หน้าบันที่ 9 (ทิศเหนือ) บ้านลายก้านขดมีเทวดาบน
ดอกบัวร่ำออกมาจากตัวลาย

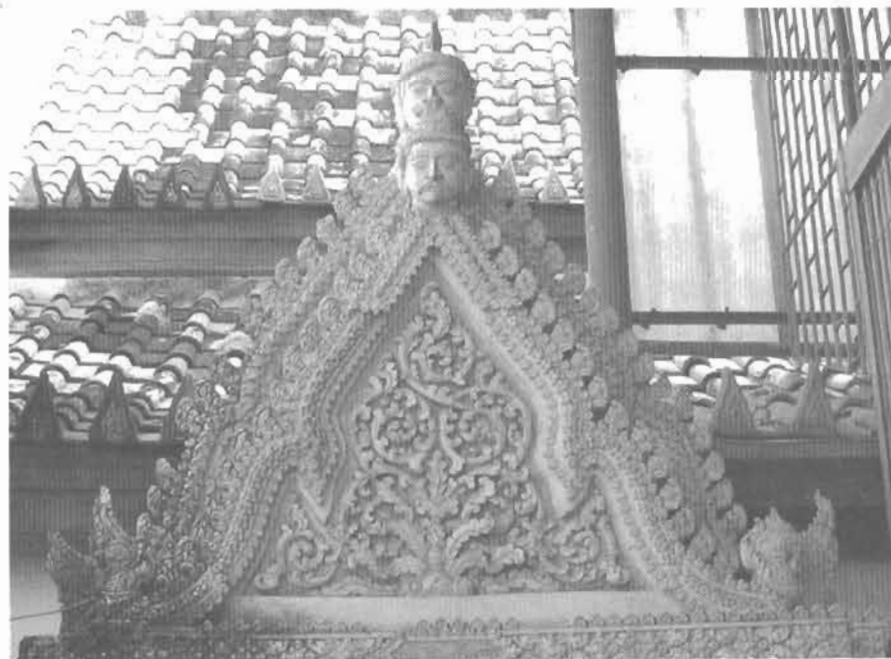
หน้าบันที่ 10 (ทิศเหนือ) บ้านลายก้านแย่งมีดอกใบเป็น
ธรรมชาติดูน่ารัก

หน้าบันที่ 11 (ทิศเหนือ) บ้านลายก้านขดมีเทพนมบน
ดอกบัวออกมาจากตัวลาย

หน้าบันที่ 12 (ทิศตะวันออก) บ้านลายก้านแย่งมีดอก
ใบเป็นธรรมชาติและมีหน้าบุคคลอยู่ใน
ลายสองคน

หน้าบันที่ 13

(ทิศตะวันออก) บ้านลายก้านขด
ใบเทศซ่อฟ้าทำเป็นรูปคนหัวงู หน้าบัน
ด้านนี้ครุฑิน อินฟ้าแสง เป็นผู้บันช่อม
จากทองเดิม ๗